

* LLETRES *

* ART *

* CIENCIA *

PREUS

Número sol . . . . . 2 quartos
 Trimestre . . . . . 2 rals

Se publica
 'ls dias 1 y 15 de cada mes

ADMINISTRACIÓ

Carrer de la Cucurulla, número 3
 Llibreria

CARLES BONAVENTURA ARIBAU

CARLES B. ARIBAU

INSEGUINT en la idea de rendir nostre humil tribut als bons patricis de Catalunya, als homes de verdader valer, tant en lo camp científich, literari com artístich; publiquém avuy lo retrato del justament célebre Aribau.

Ja en la edat de 18 anys se doná á coneixer ab los *Ensayos poéticos de D. Carlos Buenaventura Aribau*; entre 'ls quals hi havia un poema sobre la existencia de Deu, del qual en l'any 1820 s' en publicá una traducció italiana en Como.

En 1846 dirigí la notabilíssima obra *Biblioteca de autores españoles desde la formacion del lenguaje hasta nuestros dias*, editada per l' incansable impressor Manel Rivadeneyra, honra també de la terra catalana.

Entre sas produccions catalanas, descolla la célebre oda que no podém méns d' insertar á continuació.

A MA PATRIA

A Deu siau, turons, per sempre á Deu siau,
O serras desiguals, que, allí en la patria mia,
Dels núbols é del cel de lluny vos distingia,
Per lo repos etern, per lo color més blau!
A Deu, tu, vell Monseny, que des ton alt palau,
Com guarda vigilant, cubert de boyra é neu,
Guaytas per un forat la tomba del Jueu, (1
E al mitg del mar inmens la mallorquina nau!
Jo ton superbe front coneixia llavors,
Com coneixer pogués lo front de mos parents;
Coneixia també lo só de tos torrents,
Com la veu de ma mare ó de mon fill los plors.
Mes, arrancat després per fats perseguidors,
Ja no conech ni sent com en millors vegadas;
Així d' arbre migrat á terras apartadas,
Son gust perden los fruyts é son perfum las flois.
¿Que val que m' haja tret una enganyosa sort
A veurer de més prop las torres de Castella,
Si l' cant dels trobadors no sent la mia orella,
Ni desperta en mon pit un generós recort?
En va á mon dols pais en alas jo m' trasport,
E veig del Llobregat la platja serpentina,
Que, fora de cantar en llengua llemosina,

1) Montjuich.

No m' queda més plaher, no tinch altre conort.
Plaume encara parlar la llengua d' aquells sabis
Que ompliren l' Univers de llurs costums é lleys;
La llengua d' aquells forts que acataren los reys,
Defenguéren llurs drets, venjaren llurs agravis.
Muyra, muyra l' ingrát que, al sonar en sos llabis
Per estranya regió l' accent natiu, no plora;
Que, al pensar en sos llars, no s' consum ni s' anyora,
Ni cull del mur sagrat las liras dels seus avis.
En llemosí soná lo meu primer vagit,
Quant del mugró matern la dolsa llet bevia,
En llemosí al Senyor pregava cada dia,
E cantichs llemosins somiava cada nit.
Si, quan me trobo sol, parl' ab mon esperit,
En llemosí li parl', que llengua altra no sent,
E ma boca llavors no sab mentir ní ment,
Puix surten mas rahons del centre de mon pit.
Ix, donchs, per expresar l' afecte més sagrat
Que puga d' home en cor grabar la ma del cel,
O llengua á mos sentits més dolsa que la mel,
Que m' tornas las virtuts de ma ignocenta edat.
Ix, é crida pél mon, que may mon cor ingrát
Cessarà de cantar de mon patró la gloria;
E pássia per ta veu son nom é sa memoria
Als propis, als estranys, á la posteritat!

Además de poeta, escriptor públich y estadista, Aribau desempeñá cárrechs públichs de la major importancia.

En sa joventut fou secretari de la Diputació provincial de Lleyda. En Juny de 1847 fou nombrat director general del Tresor públich. Se li confiaren també altres cárrechs, entre 'ls que 's conta 'l nombrament de concejler real de agricultura, industria y comers; lo de vocal de la junta de aduanas y aranzels; lo de vocal de la de pesos y medidas; lo de vocal de la junta general d' estadística d' Espanya, etc.

Apenas exhalá l' últim sospir, cundí en Barcelona la idea de posar son nom á un nou carrer y la de erigirli un monument. La primera s' ha portat ja á la realisació, però de la segona ja no se 'n ha parlat més. Molt sería de desitjar que ara que 's tracta ab tanta animació d' embellir la ciutat per medi de monuments, no s' oblidés lo projectat en l' any 1864 al ilustre patrici Carles Bonaventura Aribau.

¿QUE NO T' ESTIMO?

Que no t' estimo, per Deu no 'm digas,
 ¿No veus que 'm matas parlant aixís?...
 ¿Que no t' estimo! cóm es possible?
 lo no estimarte quan se t' ha vist?

Quan mor lo día y 'l Sól s' amaga
 y 'ls núvols daura mostrant son brill,
 allá en la platja, mirant las onas,
 ab tú pensantne tot sol estich;
 y 'm sembla qu' ellas un bés me duhen,
 y 'm sembla entre ellas sentí' un sospir,
 sospir que 'm portan de ma estimada,
 sospir que sento, glatintme 'l pit.

Si sol á voltas en la nit fosca
 á Deu envió mon res senzill,
 sense volguerho, d' entre mos llabis
 ton nom s' escapa del cor fugint.
 Y en fí, tant t' aymo, que si al cor, nina,
 l' amor que 't guardo tingués escrit,
 perquè 'l llegissis y no 'n dubtessis
 m' arrancaríá lo cor del pit.

FRANCISCO X. GARRIGA

AGNÉS DE LLAR

Acabament

V

DEVANT l' edifici de la Ciutadela de Perpinyá, l' antich castell dels reys de Mallorca, ondolejava 'l vent los tétrichs brassos de dotze forcas, aixecadas al intent de donar fí á la vida dels desventurats conspiradors de Vilafranca, com cansadas de servir en aquells dias de dol y d' amargura pèls catalans del Rosselló.

En la capella de la Real de la propia Ciutadela, estaban esperant lo derrer moment de vida tots los qu' havian intentat la salvació de sa patria menys Francesch de Llar, lo germá de la ingrata Agnés, que sens saber cóm se havia escapat de la presó.

Tot se trobava en un d' aquells moments en que la vista de tan horrorosos espectacles fa renegar del odi y de la guerra entre 'ls diversos pobles del Univers, veritable patria comuna de tots.

La desventurada Agnés, la mártir

del amor, se trobava també en Perpinyá, en la *Maison des Dames Enseignantes*, apoderada del dolor d' haver causat la pérdua dels seus, descobrint la conspiració al fals y envilit Enrich de Perlan. Aquest, per contrarestar la desesperada situació de la familia de Llar, á la qual ell havia reduhit; se havia conquistat un dels millors llocs en la Cort de Lluís XIV, y oblidant del tot l' hermosura d' Agnés, entregat als brassos de las envilidas cortesanas, aumentá ab novas denigrants escenas l' historia de sa juventut.

Transportantnos altre cop davant la Ciutadela de Perpinyá, trobarem los cossos conspiradors penjant ja de las forcas, y aumentaré 'l dolor de la trista escena que presenciém lo veurer los moviments que fan en los curts instants de revivalla.

Poch temps després de la mort de sa familia, Agnés entrá de novicia en un convent, ahont morí al cap de breus dias, en mitj del dolor més horrible y la més gran desesperació.

Aquesta tradició, digna d' inspirar un magnífich poema, 'ns fou contada per lo pastor Joan Bosch, fill de Vernet, que 'l trobarem en una de las jassas de Cadí, al fer una excursió al nevay florit Canigó, del qual ab tanta rahó 'n diuen:

Montanyas regaladas
 son las del Canigó,
 coronadas de plata
 y vestidas de flors.

No hi ha vellet en las valls de Cornellá y Queransá que no la conti á tot hora.

Nosaltres l' hem trasladada aquí ab lo mateix ordre que 'ns fou contada, agreganthi alguna noticia histórica ademés.

Nostre gran poeta y erudit historiador Víctor Balaguer se 'n ocupa extensament en un apendix de sa obra *Bellezas de Cataluña*, donantli, per cert, un final bastant diferent del nostre, lo qual deu esser fill d' alguna

altra versió que 'n corra pèl Conflent.
Nosaltres hem procurat insertar aquesta bonica tradició, tal com nos fou contada.

J. MASSÓ Y TORRENTS

RETRATO D' UNA COQUETA

SONET

Que 't retrati 'm demanas, Enriqueta!
minyona, ja coneix qu' estas de broma;
ni retratista so, ni he estat á Roma,
ni manejo pinzell, ni tinch paleta.

Ay, carat! insisteixes? donchs la beta
vull seguirte, Enriqueta, punt y coma;
agafo tot seguit la negra ploma
y á veurer si 't retrato á lo poeta.

Comensém per lo tipo: celestial;
niu de perlas la boca, 'ls cabells d' or,
cada galta un jardí, 'ls llabis coral,
ulls que prenen del sol la resplendor,
esbelta com la palma tropical,
molts pardalets al cap, res en lo cor.

JOSEPH M.ª CODOLSA

LA LLENGUA CATALANA

D Felix Torres Amat, en sa magnífica obra *Diccionario de Escritores catalanes*, diu que del idioma llatí corromput per la pronunciació de varias nacions del domini de Roma, y per las novas veus adoptadas pèl poble, vingué á formarse 'l *romá vulgar*, que de la capital del mon conegut s' aná difundint per sos regnes. Aquest llenguatge, junt ab las veus godas que s' introduhiren quan la irrupció, pronunciadas al estil de cada territori, formaren lo castellá, francés é italiá. En las provincias cantábricas, quedá casi sens modificació estrangeira l' idioma antich y natiu del país. Catalunya conservá també sa parla nativa, bastant diferent del *romá*. Durant l' imperi dels Gots s' arrelaren en Espanya 'l *llatí* y lo *romá vulgar*; mentres en Catalunya's radicaren més

veus gòticas y germánicas, per la detenció que en ella feren los Gots avans de penetrar en lo reste de la península ibérica.

Fins lo sigle xi prevalesqué en Catalunya aquest idioma, y com á mostra citarém, lo mateix que 'l mencionat autor, l' epitafi del sepulcre del comte Bernat, que governava la Gocia, de que era capital Barcelona, y que morí á mans del rey de Fransa Carles lo Calvo.

Assí jay lo comte Bernad,
fisel credeire al Sang Sacrat,
que sempre prud' hom es estat.
Pregueu la Divina Bontat,
qu' aquella fí que lo tuat,
poscua son aima aber salvat.

Desde 'l sigle xi fins á mitjans del sigle xiii, fou lo temps més gloriós no sols per las armas, sino també per las lletres en Catalunya.

Fou lo temps en que 'ls trovadors, apoyats pèls comtes y reys de Catalunya, composaren sas melódicas y tendras cansons unas vegadas, y altres voltas plenas de valentia y de vigor.

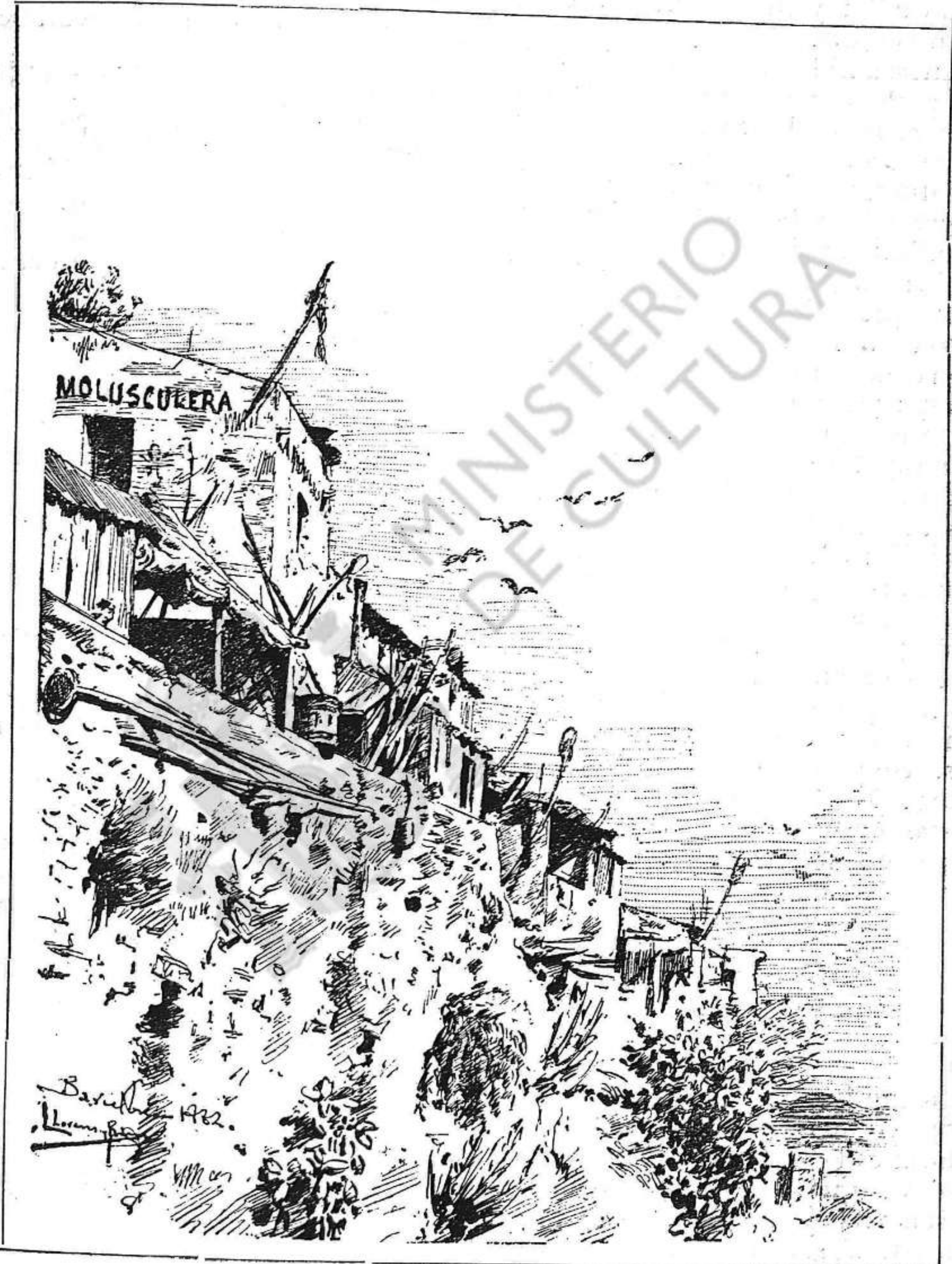
En 1110 fou idioma respectat per tot Europa y nostra llengua fou la primera usada pèls sabis, després de la llatina, y mentres oficialment permaneixia aquesta última en lo res d' Espanya, en la Cort dels comtes catalans era la nostra usada á tot' hora.

Llavors floriren poetas com Gofred Rodel, Guillem de Cabestany, Pons d' Ortafa, Berenguer de Palazols, lo rossellonés Formit, etc.

Jaume I escrigué sos furs en catalá, y en catalá s' expressava en las cartas que dirigia á tots sos estats, á varis prínceps d' Europa, Assia y Africa, y fins los reys d' Aragó han escrit cartas en catalá al Papa; y si alguna volta ho feyan en llatí, las advertencias, notas y posdatas eran fetas en son idioma natiu. En catalá's feyan las proposicions á las Corts, las ordenansas pera la casa real, pera 'ls viatjes, y fins alguns estatuts de Relligió.

La prova més palpable de que 'ls

VISTA - ALEGRE

DIBUIX DEL SR. LLORENS Y RIU

catalans extengueren sa llengua per tots sos dominis, son los restos del catalá que may més s' han esborrat. En Alhgero, ciutat de Cerdanya, 's parla encara catalá; y en Marsella també en quedan vestigis.

¿Y encara hi haurá qui digui que lo que 's parlava en Catalunya, Valencia, Mallorca, Rosselló, Sicília, Córcega y Cerdanya, ab més ó ménos variacions de localitat, y que avuy dia encara 's conserva y 's parla en la major part dels indicats territoris, es dialecte?

Si s' enten per dialecte una colecció de mots que 's deriven d' un idioma, lo catalá no ho es mentres no 's respongui contradictoriament á la següent pregunta: ¿de quina llengua 's deriva? Si 's respon que prové del llatí, del qual nasqué lo *romá vulgar*, passen també á la categoria de dialectes l' espanyol, lo francés y l' italiá. Mr. Raynouard diu: «dels idiomas que perteneixen al romá, lo catalá es lo qui més s' hi acosta.»

Si s' enten per dialecte (y es absurda definició adoptada avuy dia per bastants) tota parla no usada oficialment, venen á ser dialectes las llengües mares, cosa que á bon segü ningú acceptará. No obstant, també podem contestar á tan estranya definició, dient que en Andorra lo catalá es oficial..

Seguirá

VISTA-ALEGRE

Es un dels punts més típics dels voltants de Barcelona; lo centre ahont cada festa troban una tarda d' esplay aquells que nascuts en las modestas vilas d' Aragó y Valencia se senten estranys en lo brugit y 'l luxu de dintre la capital del Principat.

Aquella reduhida agrupació de construccions informes, voltadas d' encanyissats, arraserada al peu del Montjuich y besada per lo salabrós ventijol

de la platja vehina, entona justament ab los trajos, costums y carácter dels que allí troban franca expansió ballant, com en sa propia localitat, al compás de la guitarra, tocada ab més passió y bon desitj que ab sentiment y gust.

Com en tot lo de la vida, no hi falta 'l contrast. Mentre la part superior de Vista-Alegre está convertida en una plassa de poblet de fesomia abigarrada ahont se respira certa senzillesa que participa bon xich de la ignorancia, sinó del embrutiment, devall del espadat marge en que reposa tan especial conjunt, tot es moviment, tot vida, y vida de progrés.

Per una part lo port de Barcelona ab son tráfeh y sa confusa massa de embarcacions, y al peu mateix del marge de Vista-Alegre lo trasbals del carril de Vilanova omplint l' espay ab lo remor del sigle.

Tal es l' aspecte que presenta aquell recó del Montjuich. Lo punt de vista del nostre grabat es com si diguessim lo terme mitj del quadro. La part posterior de las casas, ab sos modestos miradors envers la entrada del port, respiran certa tranquilitat trencada sovint per los característichs encanyissats, ó las matas que creixen entre paret y marge, ó los arreus de pescar, tot lo que illuminat ab l' esplendorós sol del mitj-dia es just que atregui al artista, sempre amant de quant ofereix la varietat de líneas, colors y tons del fragment de paisatge que reproduhim, original del aprofitat jove Sr. Llorens y Riu.

NIU D' AMOR

Ara de mas dolsors,
lo niu de mos amors
de prop l' he vist suara;
molt més blanch que la neu,
nihuet del amor meu,
me n' has robada l' ánima.

¡Qui ha vist tresor tan bell!
van rodolant per ell
perdudas mils aromas;
Qui sols de lluny lo veu
ja dintre 'l cel se creu,
¡cóm més senthi á la vora!

Aixís que 'l sol se pon
y á la serra confon
lo vel de la nit fosca,
á son blanch cobricel
va á acotxars' sens recel
la meva reina hermosa.

Fent senyal de la creu
y encomanantse á Deu,
llavors puja lleujera
dessobre son blanch llit,
estés demunt del pit
lo seu cabell de seda.

Fadas y mals esprits
qu' aneu torvent las nits
de pobres donzelletas;
si acás per 'lli passeu
lo somni no torbeu
de la meva amoreta.

La nit á mi 'm pertany;
aneu á metre 'l dany
ben lluny per altrás bandes;
de vellas prou n' hi han
que s' os defensarán
trayent relliquias santas.

Mes no; á la meva amor
no l' hi fareu pas por
en que passeu, fantasmas,
qu' al fons de lo cor seu
hi vetlla 'l recort meu
com l' ángel de la guarda.

RAMON E. BASSEGODA

TEATRE CATALA

NA setmana passada s' estrená en lo teatre Romea la nova producció dramática de nostre particular amic y colaborador, lo distingit poeta Conrat Roure, titolada *Montserrat*. La abundancia d' original no 'ns permet ocupárnosen en lo número d' avuy; ademés no som partidaris de llansar

nostre criteri sobre una producció dramática á sa primera representació. Per lo tant esperarem haverla saborejada per segona ó tercera volta, y 'n parlarém en lo próxim número. Sols farém constar que fou molt ben rebuda y aplaudida y que l' autor fou cridat cada acte á l' escena.

Avuy no farém més qu' insertarne un trosset del primer acte á continuació, per lo qual se podrá jutjar lo merit literari de la obra.

Montserrat, ja promesa, veu la tristesa en que está sumida sa familia al pensar que ha de separarse d' ella, y un cop sola, parla de la següent manera:

¡Deu meu! ¡y quánta estranyesa
estem veyent cada dia!
fins per tení' una alegría
hem de sofrí' una tristesa!
Avuy vaig á esse promesa,
y aquesta ditxa per mí,
ara que la veig cumplí',
de tristesa 'm fa plorar.
Si aixó 'm deuría alegrar
¡cóm es que m' ha d' entristí'?

Ara 's compleix ma esperansa,
se satisfá mon anhel,
y 'l cor me present lo fel
amargant de l' anyoransa.
Un goig complert ¡cóm s' alcansa?
Jo, que 'm creya que 'l tindria
logrant lo que 'l cor ansia,
dich que 'ls goigs complerts no hi son,
perque veig qu' en aquest mon
fins es trista l' alegría.

Ab lo que precedeix poden coneixer nostres lectors lo que literariament val *Montserrat*, si es que 's compleix l' adagi que diu *per mostra basta un botó*.

BELLAS ARTS

No més notable que certament s' ha vist exposat l' última quinzena en casa Parés, son cinch hermosos quadros del Sr. Tusquets. Com digue-

rem de sas aquarelas aquest pintor posseix coneixements sòlits, no 's preocupa may en la manera de fer, interpreta 'l natural ab justesa y dibuixa correctament. En totas sas obras s'hi notan aquestas notables qualitats. En un estudi d'un corral l'interpretació de la llum del Sol es justa y brillant y ab la mateixa bona interpretació pinta 'ls quadros de gran tamanyo, com en *Las llenyateras*, que las tauletas son executadas ab cuidado exquisit. A la mateixa altura interpreta la figura que 'l paisatge; son amor al natural fa que indiferentment se dediqui á l'una cosa que á l'altra, deixant la pintura exclusivista de molts artistes moderns. En tots los seus quadros nos sembla que hi domina una tinta negrenca en los obscurs que priva en cert modo la agradable impressió de sas composicions.

Lo diumenge passat exposá 'l senyor Meifren uns miralls ab un march esculpturat y pintat al oli, que imitan *fayance* y que demostran bastant enginy per part de son autor.

M. M. M.

NOVAS

Hem rebut lo primer número d'un periódich bilingüe que ab lo títol de *La Gaviota* veu la llum en Arenys de Mar; en lo qual hi alternan firmes tan acreditadas com la de nostre col·laborador lo popular poeta Frederich Soler (Pitarra), entre las de joves tan aprofitats com Joseph M. Ballarin y Ramon D. Perés.

Acceptém gustosíssims lo cambi ab tan il·lustrat colega y li desitjém llarga vida y forsa prosperitat.

En lo dia 15 del passat mes, lo novell *Círcol Mozart* doná un concert en lo saló de la fàbrica de pianos dels Srs. Bernareggi, Gassó y C.^a

Lo programa de las pessas que se executaren fou escullidíssim y 's tingué 'l bon acert de colocarne la major part

de no conegudas en Barcelona. Cap de ellas deixá que desitjar en la execució, y en totas se doná á coneixer la batuta del jove Sr. Armet. La concurrencia fou escullidíssima y 's retirá del local sumament complascuda.

La festa de la *Clausura de la cassa* es un d'aquells actes que sembla que arribará á ferse tradicional en nostra ciutat de Barcelona, á jutjar per l'increment que va prenent cada any.

L'últim diumenge 's celebrá aquest acte en la plassa de la cascada del Parch, ab una concurrencia nombrosa y escullida. Presidía l'Alcalde de Barcelona, que tenia á sos costats al president de la *Associació de cassa y pesca*, al Regent de l'Audiencia, al representant de la Diputació provincial, al de la autoritat eclesiástica, als de varias corporacions y alguns altres personatges que no 'ns venen á la memoria.

Lo programa de la festa fou lo següent: toch de diana per las cornetas y xaranga de la banda de cassadors d'Alfons XII; lectura d'una alocució, en catalá, per lo Sr. Viver, recomanant las ventatjas de la veda; himne venatori compost per lo Sr. Martí expressament pera aquest acte; distribució de premis; lectura de poesías alusivas á la cerimonia per los Srs. Pons y Maresch y Mata y Maneja; y per últim, discurs de gracias fet per lo Sr. Rius y Taulet.

¡Llástima que al final de tan lluhit espectacle hi intervingués la pluja!

Se trôba ja de venda en las principals llibrerias de la localitat la traducció catalana de la novela de Benjamin Barbé titolada *L'Inconsolée*, deguda á D. Narcís Oller y Moragas, y que 's publicá en *La Il·lustració Catalana*.

Recomanem *La Desconsolada*, que es lo títol de la traducció, á nostres lectors; puig además de ser esmeradament traduhida, son argument es bó y ben desenrotllat.